

EKONOMIUTSKOTTETS UTLÅTANDE 49/2014 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av markanvändnings- och bygglagen och av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av markanvändnings- och bygglagen

Till miljöutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 10 december 2014 regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av markanvändnings- och bygglagen och av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av markanvändnings- och bygglagen (RP 334/2014 rd) till miljöutskottet för beredning och bestämde samtidigt att ekonomiutskottet ska lämna utlåtande om ärendet till miljöutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Jyrki Hurmeranta och specialsakkunnig Susanna Wähä, miljöministeriet
- konsultativ tjänsteman Virve Haapajarvi, arbets- och näringsministeriet
- utredningschef Ari Ahonen, Konkurrens- och konsumentverket

- markanvändningschef Brita Dahlqvist-Solin, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland
- tf. direktör, överarkitekt Ritva Laine, Finlands Kommunförbund
- planeringsdirektör Taru Hurme, Tammerfors stad
- ombudsman Matti Räisänen, Finsk Handel rf
- jurist Timo Niemi, Kuluttajaliitto — Konsumentförbundet ry
- verkställande direktör Kari Luoto, Dagligvaruhandeln r.f.
- direktör Anu Kärkkäinen, Byggnadsindustrin RT rf
- juridisk ombudsman Tiina Toivonen, Företagarna i Finland
- ordförande Harri Broman, Erikoiskaupan Liitto ry
- verksamhetsledare Johanna Aho, Suomen Kauppakeskushdistys ry.

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av
— Lidl Suomi Ky.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Förslagets centrala syfte är att främja att konkurrensaspekter ("främjandet av en fungerande konkurrens") beaktas bättre i planläggningen (5, 51 och 9.2 § i lagförslag 1). Den nya regleringen ska också ge ökad smidighet och effektivitet i

planläggningsprocessen (9 § i lagförslag 1) bland annat genom att eliminera detaljerade och överlappande utredningar. Dessutom föreslås att kommunernas skyldighet att bedriva en aktiv markpolitik ska regleras tydligare i lag (5 a och 20 § i lagförslag 1). Utöver detta föreslås ändringar i regleringen om sökande av ändring.

Ekonomiutskottet menar att målen med propositionen är värda allt stöd. Genom en rättvis planläggnings- och markpolitik kan vi bidra till rättvisa konkurrensvillkor för näringsidkare. Den nya regleringen behövs; exempelvis enligt utredningar av Konkurrens- och konsumentverket har det inhemska planläggningssystemet skapat knappa omständigheter delvis på konstgjord väg, och det innebär att möjligheterna att komma in i branschen har varit ytterst begränsade särskilt för dagligvaruhandeln.

Fungerande konkurrens. Utskottet noterar att konkurrensaspekten föreslås bli inskriven i lagen i en relativt snäv form. Det hade varit mer effektivt att inkludera kraven också i innehållskraven för olika plannivåer samt i specialbestämmelserna för detaljhandeln (kapitel 9 a). I fråga om detaljhandeln har utfrågningen av sakkunniga också visat att en mer heltäckande bedömning av konkurrensaspekterna för handelsbranschen skulle kräva att lagens kapitel 9 a ses över i sin helhet.

I propositionen konstateras (s. 8) att lagändringen som gäller stora enheter inom detaljhandeln har varit så kort tid i kraft att man ännu inte kan dra tillförlitliga slutsatser om hur lagen fungerar. Ministeriet har för avsikt att fortsätta uppföljningen och göra en bedömning om vilka åtgärder som eventuellt behövs om problemen accentueras eller om lagändringens syften inte uppnås. Ekonomiutskottet fäster vikt vid en effektiv uppföljning men också vid förmågan att vidta korrigerande åtgärder om de problem som fortfarande förekommer inte kan åtgärdas inom en rimlig tid. Den ovan nämnda konstgjorda knappheten, som har konstaterats vara problematisk i konkurrenshänseende, beräknas i fråga

om detaljhandeln bero på kombinationen av en gräns för stora detaljhandelsenheter som upplevs som rätt låg, krav på maximal dimensionering och en snävt tolkad centrumplacering. Utskottet anser det angeläget att den nu föreslagna regleringen av planläggningen inkluderas i den pågående uppföljningen och att regleringens totala verkningar iakttas genomgående också med hänsyn till jämlika konkurrensvillkor.

Planläggningsprocessen. För att konkurrensaspekterna ska kunna påverka planläggningslösningarna är det väsentligt att de ges tillräcklig vikt i beredningen. I 9 § 2 mom. som gäller planberedning nämns vissa delområden (miljökonsekvenserna, inklusive de samhällsekonomiska, sociala och kulturella konsekvenserna, samt övriga konsekvenser) som ska beaktas när utredningar och bedömningar utarbetas. Utskottet anser att konkurrensaspekterna bör nämnas i denna förteckning, eller åtminstone bör det i paragrafmotiven ingå ett omnämnande om att beakta konkurrensaspekterna liksom att närmare bestämmelser i ärendet kommer att utfärdas genom förordning av statsrådet.

Då lagens faktiska verkningar blir beroende av tillämpningspraxis måste kommunerna som stöd för beslutsprocessen erbjudas anvisningar och bästa praxis för att beakta konkurrensaspekterna.

Förlängd övergångstid. Som en mer teknisk ändring föreslås den gällande övergångsbestämmelsen (lagförslag 2) bli förlängd med två år så att affärer för specialvaror som kräver mycket utrymme omfattas av regleringen för stora detaljhandelsenheter först från och med den 15 april 2017. Ekonomiutskottet tillstyrker förslaget och påskyndar ikraftsättandet. Den förlängda tiden ger landskapen och kommunerna en skäligare tid för att utarbeta de planändringar som behövs. Utan den föreslagna ändringen finns det en risk för att byggprojekt som är under beredning blir avbrutna.

Ställningstagande

Ekonomiutskottet föreslår

*att miljöutskottet beaktar det som sägs
ovan.*

Helsingfors den 23 januari 2015

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Mauri Pekkarinen /cent
medl. Lars Erik Gästgivers /sv
Teuvo Hakkarainen /saf
Harri Jaskari /saml
Antti Kaikkonen /cent
Johanna Karimäki /gröna
Pia Kauma /saml

Jukka Kärnä /sd
Eero Lehti /saml
Päivi Lipponen /sd
Jari Myllykoski /vänst
Martti Mölsä /saf
Arto Pirttilahti /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Tuula Kulovesi.

AVVIKANDE MENING

Motivering

Att styra etableringen av stora handelsenheter genom lag är motiverat både av sociala skäl och med avseende på miljöskyddet. Om en stor handelsenhet etableras långt från samhällsstrukturen och bosättningen leder det lätt till en utveckling där små butiker försvinner från bosättningscentrumen. Det blir längre dagliga avstånd, mer privatbilism och ökade klimatutsläpp. Att närbutikerna består och utvecklas i centrumen och bostadsområdena är särskilt i fråga om dagligvaruhandeln viktigt bland annat med tanke på befolkningens åldrande.

I flera sakkunnigyttranden föreslogs att den undre gränsen för stora detaljhandelsenheter (2 000 v-m²) ska höjas eller slopas. Jag instämmer inte med utskottets ståndpunkt att specialbestämmelserna om detaljhandeln bör ses över. Utskottet hänvisar i sitt utlåtande till att den konstgjorda knappheten i fråga om detaljhandeln "beräknas bero på kombinationen av en gräns för stora detaljhandelsenheter som upplevs som rätt låg, krav på maximal dimensionering och en snävt tolkad centrumplacering." Miljöministeriet konstaterar i sitt svar till utskottet att det inte på grundval av utredningen finns skäl att ändra den undre gränsen på 2 000 kvadratmeter våningsyta.

Den undre gränsen för storleken på detaljhandelsenheter ger en möjlighet att lokalt bestämma vad som är en stor detaljhandelsenhet med regional betydelse. Enligt 71 b § i markanvändnings- och bygglagen ska i en landskapsplan anges den undre gränsen för storleken på stora detaljhandelsenheter av regional betydelse. Med det avses en handelsenhet som kan bedömas ha regionala verkningar utöver en enda kommun. Lagen möjliggör variation i de undre gränserna i olika delar av landet och också inom ett enskilt landskap. Därför finns det inte ens något motiverat skäl för att försvaga den gällande lagen.

I propositionen föreslås den gällande övergångsbestämmelsen (lagförslag 2) bli förlängd med två år så att affärer för specialvaror som kräver mycket utrymme omfattas av regleringen för stora detaljhandelsenheter först från och med den 15 april 2017. En övergångsperiod på två år är alltför lång med beaktande av lagens miljömål och att lagändringens ursprungliga övergångstid på fyra år redan är en relativt lång tid för att anpassa sig till förändringen.

Avvikande mening

Jag föreslår

att miljöutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 23 januari 2015

Johanna Karimäki /gröna